

શ્રીમુનીચન્દ્રનાથવિરચિત

પત્રરતિથિ ॥

સં. વિજયશીલચન્દ્રસૂરિ

(ભૂમિકા)

પડવા (એકમ)થી લઈને પૂનમ સુધીની ૧૫ તિથિને તેમજ ચન્દ્રમાની ૧૬ કળાને કેન્દ્ર બનાવીને રચાયેલી એક વિલક્ષણ પ્રકારની રચના અત્રે પ્રસ્તુત છે. કુલ ૧૭ વિભાગ કે 'ચાલ'માં પથરાયેલી આ રચનાનું નામ, તેની એકમાત્ર ઉપલબ્ધ પ્રતિના હાંસિયામાં લખાયા પ્રમાણે, 'પત્રર તિથિ' છે; રચનાના પ્રાન્તે પુષ્પિકામાં લખાયા મુજબ 'શ્રીતિથિકલા' છે; અને કર્તાએ છેલ્લી ચાલમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે 'આગમસારઉદ્યાર' અથવા 'દ્વાદશાંગસારઉદ્યાર' એમ નામ લાગે છે. અહીં તો પ્રતિના પ્રત્યેક પાને લખાયું છે તે નામ 'પત્રર તિથિ' જ રાખવામાં આવ્યું છે.

આ રચનાના કર્તાનું નામ 'મુનીચન્દ્રનાથ' ઉપર 'ધર્મદત્તદેવ' છે, જે જૈનોના કોઈ મતના સાધુ હોય તેમ લાગે છે. સમગ્ર રચનામાં ક્યાંય મંદિર કે મૂર્તિ પરત્વે અછડતો પણ ઉલ્લેખ નથી, તે જોતાં તેઓ શ્વેતામ્બર પરંતુ મૂર્તિપૂજક નહિ એવા કોઈ ગચ્છના (કદાચ લોકાગચ્છ) સાધુજન હોય તેવી કલ્પના થાય છે. આ કવિની કે તેમની રચનાની નોંધ 'ગુજરાતી સાહિત્ય કોશ' તેમજ 'જૈન ગુર્જર કવિઓ'માં પણ મળતી નથી, તે વાત નોંધપાત્ર છે. કર્તાના સમય વિષે, આ જ કારણે, કોઈ ચોક્કસ વિગત આપવાનું શક્ય નથી. જો કે રચના ૧૮મા શતક કરતાં વધુ જૂની ન હોતાં તેથી અર્વાચીન હોવાનો સમ્ભવ અધિક જણાય છે. આમ છતાં, આ મુદ્દે વિમર્શ કે ઊદ્ઘાપોહને અવકાશ છે જ.

સમગ્ર રચના ૧૫૧ કડીમાં પથરાયેલી છે. આદિના તથા અન્તના ૪-૪ દોહરાને બાદ કરતાં બાકીની ૧૭ 'ચાલ' એક જ છન્દમાં છે, જે સર્વેયા પ્રકારનો, ૩૦ માત્રાનાં ચરણવાળો કોઈ છન્દ જણાય છે. ભાષા મુખ્યત્વે ગુજરાતી છે, છતાં તેમાં હિન્દી, મારવાડી, અરબી વગેરે ભાષાઓની છાંટ સારા પ્રમાણમાં જોવા મળે છે.

કર્તાએ દરેક 'ચાલ'ના પ્રારંભે પ્રતિપાદ્ય વિષયનું વર્ણન કરતી અવતરણિકા આપી છે, તેમાં પોતાના નામ સાથે જોડેલાં વિવિધ વિશેષણો (ષટ્દર્શનેશ્વર, માહાબ્રહ્મસ્વરૂપ શ્રીસદ્ગુરુ इत्यादि) જોતાં તેઓ ખૂબ તત્ત્વવેત્તા તેમજ તત્ત્વરસિક હોય તથા ગૂઢ તાત્ત્વિક ભાવોના પ્રખર જ્ઞાતા હોય તેવી છાપ ઊપસે છે, અને સમગ્ર રચનાનો કુંડાળથી અભ્યાસ કરનારને તે છાપ યથાર્થ હોવાની પ્રતીતિ પણ થયા વિના રહેતી નથી. બ્રહ્મવિદ્યાના તેમજ જૈન, વૈદિક તથા ઇસ્લામની તત્ત્વવિદ્યાના અધિકારી વિદ્વાન્ તેઓ હશે જ.

કૃતિનો ઉપરછલ્લો અભ્યાસ કરતાં એમ જણાય છે કે આ રચના, કોઈ મુસલમાન તત્ત્વપિપાસુ અમીર કે સૂબા કે સુલતાનને, જૈન, હિન્દૂ તથા ઇસ્લામમાં વર્ણિત અથવા માન્ય બાબતોમાં ક્યાં એક્ય છે અને ક્યાં મતભેદ છે, તે સમજાવવા માટે બનાવાઈ છે. આ કૃતિમાં 'આલમનાથ', 'હે જવનાધિપ' આવા સમ્બોધનાત્મક પ્રયોગો જોવા મળે છે, જેથી ઉપર કહેલી ધારણા પુષ્ટ થાય છે. વૈદિક સંપ્રદાયો અનુસાર ઇલે કે વેદ અને પુરાણો પ્રમાણે ઈશ્વરનું અસ્તિત્વ તેમજ જગત્કર્તૃત્વ પ્રસિદ્ધ છે, અને તે વાત જૈન આગમો માટે અમાન્ય-અસ્વીકાર્ય છે; તો ઇસ્લામ સાથે આ બંને ધારાઓનું કઈ હદે અને કેવી રીતે સન્ધાન થાય છે, તે વિષયનું પ્રતિપાદન આ રચનાનું મુખ્ય અંગ હોય તેવું, અલ્પમતિથી, સમજાય છે. પરંતુ આનો કુંડો અભ્યાસ થાય તો જ તેના હાર્દ લગી પહોંચાય, તે પણ સ્વીકારવું જ પડે.

પ્રથમની-પડવાની ઢાલમાં - પ્રથમ કડીમાં 'આગમ દેવંદ્રશત્રં' એવો પાઠ છે, તે 'દેવેન્દ્રસ્તવ પ્રકીર્ણક' નામે આગમના નામનું સૂચન કરતો હશે, તેવો ભાસ થાય છે. પછીની બીજથી ત્રીસ સુધીની 'ચાલો'માં આચારાંગથી લઈને દૃષ્ટિવાદ-અંગ-એમ દ્વાદશાંગીનાં આગમોનાં નામ ક્રમશઃ ગુંથેલાં જોવા મળે છે, જેથી આ રચના જૈન આગમોને અનુસારી છે તેવી છાપ પડે છે. જૈન પરિભાષાના અનેક શબ્દો ઠેર ઠેર છૂટથી વપરાયા છે : સમકીર્તિ, યુગાદિનાથ, બોધિ, તોરથનાથ, જિણંદા વગેરે.

તીર્થંકરો પૈકી પ્રથમ બેએક 'ચાલ'માં યુગાદિનાથનો તથા છેલ્લી બેએક 'ચાલ'માં પારસનાથનો-એમ બેનો જ નામોલ્લેખ છે; અન્યનો નથી.

હિન્દૂ ધારાને લગતી શબ્દાવલી પણ મોટી છે : પૂરણ બ્રહ્મ, શંભુ,

અલખ નારાયણ, બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ, અથરવળ વેદ, સામ-જજુર-રઘુવેદ, પુરુષોત્તમ, લક્ષ્મીનારાયણ, જ્યાગ વગેરે. તો ઇસ્લામી કે અરબી શબ્દપ્રયોગો પળ ઓછા નથી : ખલક, જિહાન, ઝામંદ-ઝાવંદ, ઝુદા, કુરાળ, કત્તેબ, કાફર, હરામી, હમદ, કેહર, મેહરી, હજ્જ, ઝયર, બંદગી, દોજગ, ખિસ્ત, કરામાત વગેરે. કર્તાની દૃષ્ટિ તથા પ્રયાસ સમન્વયપરક છે તે વાત બહુ જ સ્પષ્ટપણે જણાય છે.

પ્રત્યેક 'ચાલ'નું અછડતું અવલોકન કરીએ તો-

પ્રારમ્ભિક ૪ દોહરામાં 'જૈન'- અનુસારી મંગલાચરણ હોવા છતાં, તેમાં 'અલ્લહ'- અલ્લા શબ્દની ગુંથળી ધ્યાન ઝેંચે તેવી છે. પ્રથમ 'પડવા'ની 'ચાલ' માં સંસારની નિઃસારતાનું અદ્ભુત વર્ણન છે, અને તેમાં 'પડવા'નું નહિ તેવો ઉપદેશ પણ આપવામાં આવ્યો છે. 'પડવા' નો અર્થ 'પડવું' એમ કરીને તેનાથી બચવાની શીઝ આપવામાં કવિ સુરેઝ ચમત્કૃતિ સર્જી શક્યા છે. આ 'ચાલ'માં 'હંદો, કહંદા, ભરંદા' એ બધા 'દા' વાઙ્ય પ્રયોગ ઝાસ ધ્યાનપાત્ર છે.

બીજી 'બીજ'ની 'ચાલ'માં પણ 'લહંદા' વગેરે પ્રયોગો થયા છે જ, ઉપરાંત તેમાં 'આલમનાથ અમીળો સામી' એ પ્રયોગ વિશેષે ધ્યાનાર્હ છે. રચનાકાર સમ્ભવતઃ 'ચારણ' કુલના હોય અને ચારણી બોલીના આ પ્રયોગો તેમને માટે સહજસાધ્ય હોય તેવી કલ્પના, આ અને આવા વિવિધ પ્રયોગો જોતાં તથા બઢકટ છંદમાં થયેલી બઢૂકી રજૂઆત જોતાં, કરવાનું મન થાય છે.

ત્રીજી 'ત્રીજ'ની 'ચાલ'માં આદિનારાયણરૂપ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ-મહેશને ખલક (જગત)ના રચનાકાર (કર્તા) તરીકે વર્ણવીને તરત જ અસુરપતિ ઝાવંદ ઝુદાનાં પણ ઇવાંજ ત્રણ રૂપો હોવાનું તથા આસુરી આલમનો તે કર્તા હોવાનું વર્ણન કરે છે; અને તે પછી તરત જ જૈનના ઈશ્વર તે સૃષ્ટિના કર્તા નથી, અર્થાત્, જૈનમતે ઈશ્વર સૃષ્ટિનો કર્તા નથી, તેવું સ્પષ્ટ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અને આ રીતે નિજ-પર-શાસનનો ભેદ તેમણે યવનાધિપ સમક્ષ સ્પષ્ટતયા વર્ણવી બતાવ્યો છે.

ચોથી 'ચોથ'ની 'ચાલ'માં પહેલી જ કડીમાં ચારની કમાલ દર્શાવતાં, ચોથો યુગ, ચોવટ, ચોથું અંગ, ચતુર્વિધ જગત્, ચાર ગતિ, ચાર વર્ણ એમ તમામ પદાર્થોને સાંકળી લે છે. વેદ-પુરાણ-કુરાન ને સિદ્ધાન્ત (જૈન આગમ) ને સાથે સાથે રાખીને તેમાં આવતી ભિન્નતાનું સૌમ્ય અને રુચિકર ભાષામાં બયાન આ 'ચાલ'માં થયું છે. અહીં 'આદિશગતિ-આદ્યશક્તિ'નો સૌ પ્રથમવાર ઉલ્લેખ થયો છે. ૪ વેદોનાં પળ નામ છે. આમાં ચાર વેદ તથા ૧૪ પૂર્વ વચ્ચે સમન્વય સાધવાનો પ્રયાસ થયો હોય એવો ભાસ થાય છે. સમગ્ર પ્રતિપાદન ધરેધર ખૂબ રસપ્રદ છે.

પાંચમી 'પાંચમ'ની 'ચાલ'માં 'આદિ શક્તિ'નો ઉલ્લેખ તો છે જ, પણ વધુમાં 'કેવલ' (જ્ઞાન)ને 'જોગળ' તરીકે ઓઢાવાની તેને શાસન ને મોક્ષની 'ધણીયાણી' ગણાવી છે. વઢી, યવનની ન(ય?)વન ધણી, શૈવની શૈવી, તેમ જૈનના સાહિબની જૈની શક્તિ-એમ પળ લખે છે. વઢી, ઇસ્લામ તથા ઈસાઈ લોકો 'આદમ અને હવા'ને બાબા-બીબીના આદિ યુગલ તરીકે માને છે તે વાતને યાદ કરીને વૈદિકોના મતે તે લક્ષ્મી-નારાયણ, બ્રહ્મા તથા બ્રહ્મણી, શિવ અને પાર્વતી, તેમજ જૈનમતે તે જિનરાજ અને શાસનદેવી-નિર્વાણી એટલે કે કેવલજ્ઞાનરૂપ યોગળ છે - એવું પળ પ્રતિપાદન કર્તાએ અહીં કર્યું છે.

અહીં કર્તાએ 'નિગમ' શબ્દ વાપર્યો છે. તે આગઢ ઉપર ૧૩મી તથા ૧૫મી 'ચાલ'માં પળ આવે છે. આગમ-નિગમ કે અગમ-નિગમ' એવા પ્રયોગોમાં આવતા 'નિગમ' શબ્દના અર્થમાં જ આ પ્રયોગ હોવો જોઈએ. જો કે જૈનોના વિવિધ ગચ્છોમાં એક નિગમગચ્છ કે નિગમમત પળ હતો - ૧૫-૧૬મા શતકમાં. તે ગચ્છને માન્ય નિગમ-શાસ્ત્રો પળ ઉપલબ્ધ (અપ્રકટ) છે જ. કર્તાના મનમાં તે માન્યતા હોય અને તે સન્દર્ભમાં 'નિગમ'નો પ્રયોગ કર્યો હોય, તો પળ બનવાજોગ છે. વસ્તુતઃ તો આ સમગ્ર રચનાની હાથપોથીનું પ્રથમવાર અવલોકન કરવાનું થયું ત્યારે પ્રથમ છાપ 'નિગમમત'ની આ રચના છે - એવી જ ઊપસેલી. પળ એ તો માત્ર અટકઢ જ. નિર્ણય પર પહોંચવા માટે તો નિગમોનું અધ્યયન કરવું પડે.

પાંચમી ચાલમાં 'પંચમ અંગ' (ભગવતીસૂત્ર નામે આગમ)ને ત્રણેક વાર સંભાર્યું છે. કડી ૫માં 'આદિશગતિ'નો ઉલ્લેખ છે, તો 'અશૂરાં' (અસુર)

તથા 'આશૂર' (આસુરી) શક્તિનો પળ ઉલ્લેખ છે. છઠ્ઠી કડીમાં વઢી 'શેતાન, હરાંમી, કાફર, હમદ, કેહર' - એ અરેબિક શબ્દોનો સન્દર્ભ ખાસ ધ્યાનાર્હ છે. તો ૭મી કડીમાં 'મરદ-મહેરી, નાર-નરોત્તમ, શ્રાવિકા-શ્રાવક' એ જોડલાં-પરક શબ્દસમૂહ, તેમજ આગલ જતાં તે જ કડીમાં 'મેહરી વિના હજ્જ (હજ) ન થાય કે વેદ-યાગ પળ ન થાય, માટે આદિ શગત (શક્તિ તત્ત્વ)નું આરાધન (કરવું ઘટે)' - એ મતલબ (સ્થૂલ અર્થમાં)ની પંક્તિઓ- ખાસ અધ્યયનીય લાગે છે. 'આદિશક્તિ'નો આ આગ્રહ જ, કર્તા ચારણ હોય તેવી છાપ ડપસાવી જાય છે.

છઠ્ઠી 'ચાલ'માં છઠું આગમ-જ્ઞાતાસૂત્ર, છઠ તિથિ, છ દ્રવ્ય - આ બધાં જૈન તત્ત્વોનું નિરૂપણ થયું છે. છ યુગની પળ વાત છે. છ યુગ - છ આરા. 'ઘટ ઘટ સાહિબ દેખ તું ગ્યાંની' એ પંક્તિ કબીરની 'ઘટ ઘટ મેં વહ સાંઈ રમતા' એ પંક્તિની યાદ આપી જાય છે. આમાં 'કહેર' ન કરવાની ને 'ખયર, મહેર ને બંદગી' તેમજ 'કુરુણા'-(કરુણા) વગેરે કરવાની શીખ, વેદ-પુરાણ-કુરાણના નામે આપી છે.

સાતમી 'ચાલ'માં સાતમા અંગસૂત્ર (ઉપાસકદશા)નો નિર્દેશ સાતમ સાથે મેલ સઘાય તેમ કરેલ છે. ઉપાસક ઇટલે શ્રમણોપાસક. શ્રમણને અહીં 'ગુરુ', 'પીર' તરીકે અને ઉપાસકને 'સેવક', 'મુરીદ' તરીકે ઓલ્લખાવેલ છે. 'જતી-વૃત્ત' (યતિવ્રત) વાલ્લ ગુરુ તે પીર, એવું સ્પષ્ટીકરણ ત્રીજી કડીમાં પળ છે. 'સિદ્ધાન્ત' ઇટલે 'વેદ, પુરાણ, કતેબ', અને તેની આજ્ઞા તે 'ફરમાણ, હુકમ, આગન્યા' એમ પળ સમજૂતી કડી ૪માં છે. 'આપણો સાહેબ (પીર-ગુરુ) જે પંથ બતાવે તે પંથે સદા ચાલવું અને 'કહેર' તથા 'હંસા' (હિંસા અને ત્રાસ) છોડવા - એવી શીખ પળ આપી છે. આમ વર્તે તે જ સાહેબના સાચા સેવક; બાકી 'કહેર' કરવાથી તો 'દોજમ' (નર્ક) જ પામે, 'ભિસ્ત' (બેહિસ્ત-સ્વાર્ગ) ન મળે. વઢી ૭ વ્યસનનાં નિવારણની પળ શીખ આમાં આપી છે.

આઠમી 'ચાલ' બહુ રહસ્યપૂર્ણ હોય તેમ લાગે છે. તેમાં જૈન પરિભાષાના ખાસા શબ્દો તો છે જ; પળ તેમાં એક બાજુ જૈનમાન્ય લોકપુરુષનું શબ્દચિત્ર આલેખેલું જણાય છે, તો તેની સાથેજ, યોગમાર્ગના ષટ્ચક્રો, કુંડલિની-નાગ,

કમલદલ, અનહદઘંટા-અનહદચક્ર - આ બધી વાતો પળ ગુંથી લેવામાં આવી છે. તે જોતાં કૃતિકાર કોઈ નીવડેલ હઠયોગી હોય તેવી છાપ પડે છે.

નવમી 'ચાલ'માં નવમું અંગ (આગમ), નોમ તિથિની સાથે નવ રંગ, નવ રસ, નવ વાહ, નવ દુર્ગા - આ બધું પળ વળી લેવાયું છે. તીર્થંકરના સમવસરણનું ચિત્રાત્મક વર્ણન પળ છે, તો 'અનહદ નોબત ગાજે' લખીને તેને યૌગિક રૂપ આપવાનો ગર્ભિત સંકેત પળ થયો છે. છપ્પત્ર દિક્કુમારીને 'યોગળ' (યોગિની) રૂપે વર્ણવી છે. સમવસરણમાં ઇંદ્ર દ્વારા મંડાયેલ અસ્વાડો (ખેલ) અને છત્રીશ રાગમય ગીત તથા નાટક ચાલી રહ્યાં છે તેમજ ત્રિભંગી વાજાં વાગતાં હોવાનો પળ ઉલ્લેખ છે. આખું વર્ણન જૈન માન્યતાની સાથે સાથે યૌગિક પ્રક્રિયાનું પળ બયાન આપી રહ્યું હોવાનું ભાસે છે. અહીં પળ 'અમીળો' એ ચારણી પ્રયોગ જોવા મળે છે.

દશમી 'ચાલ'માં દશમા અંગ (આગમ)ની તથા દશમ તિથિની વાત તો છે જ, પળ તેમાં મુખ્યત્વે 'દયા'ની અને 'હિંસા'ન કરવાની વાત થઈ છે. 'દયા' એ સાધુની શાસનમાતા હોવાનું વિધાન પ્રથમ કહીમાં જ થયું છે. કહી ૬માં આશ્રવ-હંસા (હિંસા) તે પરશાસન, અને સંવર તે નિજ (જિન)શાસન-એવું સુસ્પષ્ટ પ્રતિપાદન થયું છે. હિંસા તે પરશાસનની માતા છે, કેવલ (જ્ઞાન) રૂપ કરુણાલી માતા તે સિદ્ધની ધણિયાળી છે, એવું પળ નિરૂપણ છે. આમાં વિદ્યાલબ્ધિ, મંત્રવિદ્યાને 'કરામાત' તરીકે વર્ણવી છે. વિક્ર લબધ એટલે વૈક્રિયલબ્ધિ અર્થાત્ દેવમાયા.

૧૧મી 'ચાલ'માં ૧૧મું અંગ, અગ્યારસ તિથિ, ૧૧ રુદ્ર, ૧૧ અંગ, ૧૧ પ્રતિમા इत्याદિનું સ્વરૂપ જોવા મળે છે. 'અલખ નારાયણ', 'સંકર', 'બ્રહ્મા કેશવ રુદ્ર', 'યુગવેદ' આ બધી શબ્દાવલી તથા તેની સમન્વયાત્મક અને ખણ્ડનાત્મક ચર્ચા પળ મજાની છે.

૧૨મી 'ચાલ'માં બારમાં અંગ 'દૃષ્ટિવાદ'ની જિકર થઈ છે. ૧૨ કલા, બારસ તિથિ, ૧૪ પૂર્વ-બધું સંયોજિત થયું છે. ૧૪ પૂર્વનું પ્રમાણ કેવું વિપુલ-વિશાલ હોય તે સમજાવવાની પળ મથામણ થઈ છે. ઐ કાર એ આદિ પદ, તેના ત્રણ પદ 'અ-ઉ-મ્', તે સત્ત્વ-રજસ્-તમસ્ એ ત્રિગુણ તથા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ-મહેશ એ ત્રિમૂર્તિરૂપ હોવાની વાત જરા વિલક્ષણ જૈન દૃષ્ટિએ વર્ણવી છે.

દૃષ્ટિવાદ એ બાવન અક્ષરથી આગળ ની બાબત (બાવનબારો ?) છે એમ પણ સૂચવાયું છે.

૧૩મી 'ચાલ'માં પુનઃ 'નિગમ' જોવાનું સૂચન મળે છે. આ ચાલમાં બ્રહ્મ અને બ્રહ્માણ્ડ અનન્ત-અગમ હોવાનું વર્ણન છે. કેવલજ્ઞાન તે શક્તિ, સાહિબ તે નાથ (પતિ), તથા જ્ઞાનમાં ભાસતા અનન્ત પર્યાય તે અનન્ત પ્રજા રૂપે કવિએ વર્ણવેલ છે.

૧૪મી 'ચાલ'માં ચૌદશ તિથિ, ૧૪ ભુવન, ૧૪ કલ્પા, ઇત્યાદિના આલમ્બને સિદ્ધ-મોક્ષપદ-કેવલજ્ઞાન ઇત્યાદિ વાતોનું નિરૂપણ છે. આમાં 'નિવાજ' (નમાજ) તથા 'સંધ્યાવન્દન' અને સાથે 'પઢિકમણું' - આ ત્રણની તુલના નોંધપાત્ર છે. મહદંશે આખીય રચનામાં અમુક નિરૂપણ સતત પુનરાવર્તિત થતું હોવાનું લાગે.

૧૫મી 'ચાલ'માં પૂનમતિથિની અને ૧૫ કલ્પાની વાત થઈ છે. સિદ્ધના ૧૫ ભેદને પણ સાંકળવામાં આવ્યા છે. આ ચાલમાં પણ 'નિગમ' શબ્દ ત્રણેક વાર આવે છે, જેમાં ૧મી કડીમાં તો 'નિગમ'ને વેદ-પુરાણ-સિદ્ધાન્તની સાથેજ ગોઠવ્યો છે. ૧૨મી કડીમાં 'મોક્ષ'રૂપ સિદ્ધ-નગરીને શિવપુર-પાટણ તરીકે ઓળખાવીને તેની તુલના 'ભિસ્ત-મદીના' (સ્વર્ગમાં મદીના નગરી ?) સાથે કરી છે.

૧૬મી 'ચાલ'માં જીવમાંથી ૧૬ કલ્પા સિદ્ધ-શિવ થઈને આત્માના તથા તેના નિવાસરૂપ મોક્ષના સ્વરૂપનું વિશદ વર્ણન છે. આખી કૃતિમાં પ્રથમવાર અહીં ૧૩મી કડીમાં 'પારસનાથ' એવું નામ જોવા મળે છે.

૧૭મી 'ચાલ' કલશરૂપ ઢાઢ જણાય છે. તેમાં પ્રત્યેક કડીમાં 'મુનીચન્દ્રનાથ-ધરમદત્ત દેવ'નું નામાચરણ થયું છે. 'પારસનાથ'નો ઉલ્લેખ પણ એકથી વધુ વાર થયો છે. છઠ્ઠી કડીમાં કર્તા કહે છે કે 'પત્ર તિથ'નામે આ રચનામાં આગમવાણી નિરૂપી છે, અને વેદ-કુરાન-આગમનું મન્થન કરીને માલખ તારવીને તેનું આ રૂપે ઘૃત કર્યું છે, અને એ રીતે જિનેશ્વરનાં ગીત ગાયાં છે.'

પ્રાન્તે ૪ દોહરા છે, જેમાં ૧૫૨ ગાથામય 'આગમસારઉધાર' અર્થાત્

‘આગમસારોદ્ધાર’ નામની આ રચના હોવાનું સૂચવાયું છે. કર્તાનું નામ ‘ધર્મદત્ત’ હોય તેવી છાપ પડે છે. પ્રતિલેખક ‘મુની રૂપચંદ’ છે, અને તેણે આ રચનાને ‘તિથકલા’ તરીકે ઓળખાવેલ છે.

આ આખીયે રચના અનેક દૃષ્ટિથી અધ્યયન કરવા યોગ્ય લાગે છે. આ તબક્કે તો તેનો પ્રારમ્ભિક કે અછડતો પરિચય જ કરાવી શકાયો છે. પરંતુ આ રચના એકવાર પ્રકાશિત થઈ જાય તે બહુ મહત્ત્વનું છે. આશા છે કે આમાં વિવિધ ક્ષેત્રના અભ્યાસીઓને રસ પડશે અને આ રચનાના બાહ્ય-આન્તર એમ ઉભય રૂપ પરત્વે તેઓ નવો નવો અભ્યાસ આપશે.

આમાં આવતા પરિભાષિક શબ્દોનો કોષ થવો જરૂરી છે. પણ કેટલાક શબ્દોના અર્થ સમજાતા નથી તેથી હાલ સાહસ કર્યું નથી.

શ્રીમુનીચન્દ્રનાથવિરચિત પત્રરતિથિ ॥

શ્રીગુરુભ્યો નમઃ ॥

અથ શ્રીષ્ટદર્શનેશ્વર માહાબ્રંહ્મસ્વરૂપ શ્રીસદ્ગુરુધર્મદત્તદેવ શ્રી મુનીચન્દ્રનાથપ્રકાસીતે ષ્ટદર્શનશાસ્ત્રસારોધારે શ્રીજિનાગમસિદ્ધાન્તે માહાતત્ત્વ-સુદ્ધ જ્ઞાનનય હેતુ બ્રંહ્મકેવલતિથીકલાવાંળી લિખ્યન્તે:

દોહરા:

શ્રી જિનશાશનસામીયા અલ્લખ અગોચર આદિ ।

પરમેશ્વર પરિબ્રંહ્મ પદ યુગ યુગનાથ યુગાદ ॥૧॥

અજર અમર અતી આગમ ગમ અલ્લહ અવાહ અપાર ।

અક્ષય અવ્યય અદ્વૈત પદ, સિધ નિરંજન સાર ॥૨॥

યુગ યુગ આદિ ધરણ જિણ ઉપજે ધર અવતાર ।

જંગમ ઉજ્જલ યોગસીધ આગમધર અધિકાર ॥૩॥

યુગ આદિ જિન યોગેસ્વરા યુગ જાગવયો ધર્મ ।

આગમ વાંળી ઉચ્ચરાં પરિબ્રહ્મ પાર મરમ ॥૪॥

अथ श्री मुनीचन्द्रनाथ षट्दर्शनेश्वर श्री ब्रह्मैव ब्रह्मज्ञ ज्ञान उपदेश
प्रथम प्रतिपदातिथी लोकस्वरूपप्रकाश श्रीभगवंत सरणांगत परमपदहेतु
तत्त्ववाणी:

चालि:

परिब्रह्म पच्छाण्यो लोक समाणो आतम जाणो अखे
नाथ निरंजन हे निकलंकी पार परम परक्खे ।

उज्जल पक्ष कहां सिध हंदो ए संसार कशत्रं
दोय पक्ष पन्नर तिथ दाखां आगम देवंद्रशत्रं ॥१॥

पडवा पहेलो तिथ कहंदा जिव भरंदा जोण-
ल्लख चोरासीय षाण लिकखंदा चउगत च्छकसमाणं ।
देख चउद भवत्रे दाखां जीवे जीव जगंदा
एह संसार असार अनादि सुभर जीव भरंदा ॥२॥

जोणि जोण भमंते जीवें ल्लखां मानवलधौ
आरजदेश-कुलें अवतरयो प्राजो पून्य प्रसीधो ।
चेतो मानव चित्त विचारी फेरा फोकट कीधा
साथें साहेब नाहिं संभार्यो लाखे पातक लीधा ॥३॥

एह संसार माहा अंधकुप जीव पडंतो जाणी
अलख निरंजन देव आराहो पुरण ब्रह्म पीछणी ।
पडवा टालो आतम भालो जालव जोग जगंदा
मुनीचन्द्रनाथ वदे जुग जीता, सोही साहेब हंदा ॥४॥

इति लोकजीवाय षट्द्रव्यव्यापक प्रतिपदातिथी कलाकथनानन्तरं, अथ
श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकाशके बोधबीजसम्यक्त्वसाधन तीर्थोपदेश आराध बीजतिथी
कलाहेतु वाणी :

चालि:

साहेब साचो बीज संभारो बीजें बीज लहंदा
ग्यांन सदा गुरुजी निज दाखें भाषें वांण भणंदा ।

आगम बोध माहानिध उज्जल सूरु सोह चढंदा
आतमबीज अखे अविनासी कीधें ब्रह्म कहंदा ॥१॥

बीजें बुध्य लहो नित बोधी केवल सीध कहंदा
एक निरंजन जोति अनंती जोते जोत जगंदा ।
आगमबीजें बीज आरोपण बीजउदे युग पार
पुरण ब्रह्म शदाशिव साश्वत आद्य अलख अपार ॥२॥

साचो सुध लहिं समकीर्ति बीज बोध विचार
आगमवांण वदें भगवंता आचारंग मझार ।
बीजें अंगें बोध जगाड्यो साधां हंदे सांड
जात जती-व्रत सूरु वीरा साचे साम सखाइ ॥३॥

आलमनाथ अमीणो साहेब जागव जोग जिणंदा
तीरथनाथ धणी त्रिहुं लोके दाखें वांण दिणंदा ।
धर्म धडें करी धीरा हंदो ध्यावें धार धरंदा
मुनीचन्द्रनाथ वदें युग जालम सोही साध कहंदा ॥४॥

इति बोधबीज सम्यक्त्वरत्नसाधन तीर्थोपदेश आराध बीजतिथिकला-
साधननन्तरः अथ श्रीब्रह्मसीधान्तसिधतत्त्वजोति जगतेश्वर श्रीमुनिचन्द्रनाथ
प्रकासिते निजपरसम्यक्त्वमिथ्या[त्त्व]द्विद्धा(धा?) चैत्य(त)न्य ब्रह्मसिधजोति-
अवगाह त्रिजतिथी कलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चालि:

त्रिजें त्रण्ये तत्त्व विचारो त्रीजें अंग तवंदा
त्रण्य भवन तिणें शिर सांड ध्यांनी जेथ धरंदा ।
नाथ निरंजन हे निकलंकी साहिब शांति सुधारे
पुरण राज करें पुरसोत्तम तेथ तवंता तारे ॥१॥

ज्योति शंभु जगदीश धणी जे ज्योति झलामल दीशें
ते महिनाथ अनंता तेजें त्रिविधा रूपनिवेशे ।

करता ब्रह्म कहां परमेश्वर खलक रचे खुद सोइ
निज परमेश्वर ब्रह्म निरालो शिवनगरीमांहे दोहि ॥३॥

आलमनाथ कहां परिब्रह्म दोविध साहेब दाखां
अलख नारायण दोय धणी च्छें सुरअसुरांपति दाखां ।
आदिनारायण हे त्रिविध विध ब्रह्मा विष्णु महेश
ए कर्ता त्रिहुं लोकधणी जें खलक रचें बहुवेश ॥४॥

एम असुरांपति हे परमेश्वर हे खुद खावंद सोही
ए पण त्रिविधा रूप तवंदा आसुरी आलम होइ ।
जैन तणो जगदीश्वर जालम हे निजब्रह्मनिवासी
अणकरता परमेश्वर सोही सर्व धणी एह आस ॥५॥

जैन महेश्वर हे जवनाधिप जोति अलख स्वरूप
युं परमेश्वर परज अनंती त्रिविधा त्रिहुं युग भुप ।
इणविध निज-पर सासणभेद आदि अलख अपार
मुनीचन्द्रनाथ वदे अवधूता ज्योति स्वरूप विचार ॥६॥

इति ब्रह्मसिद्धान्तसिधतत्त्वज्योतिअवगाह षटविधब्रह्मजगतेश्वर मीमांशेश्वर
ब्रह्मां १ शांख्यदर्शनेश्वर विष्णु २ न्यायकदर्शनेश्वर शै(शि)व ३ पातां(तं)जली
त्रैराशिक तथा चार्वाक्य तथा जवनेश्वर अल्लाह ४ बौध साक्यदर्शनेश्वर बौधिसिध
तथा शक्तिदेव ५ जैनदर्शनेश्वर अरिहंत तथा सिधभगवंत ज्ञानशक्तिदेव ६ एवं
निज १ पर ५ द्विधा जैन शैव । शैव द्विधा देवी १ - आसुरी २ । दैवी
त्रीगुण आसुरी पि त्रिगुण चिकथा । एवं षटमतेश्वर निज परसम्यक्त्व ज्ञानचेतना
मिथ्या माया कृत्यज्ञानचेतना एवं चैतन्य ब्रह्म सिधतत्त्वज्योति त्रिजतिथीकलाकथ
नानन्तरः अथ श्रीकर्ता ब्रह्म जगज्जेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकाशिते चतुर्विधलौकीक-
विस्तार तथा चतुर्विधवेदशास्त्रविधि चतुर्थीतिथि कलाहेतु नयज्ञानहेतु वाणी :

चालि :

चोथे युगधणी चोवट मांडी चोथें अंग अपार
चिहुविध खलक जिहांन करंदा चिहु गत वरण विचार ।

बीज थकी जिम झळड बोहि विध वशत्तरीयो युगवेद
थड डाला आदि दशेविध जाणो बीजमां एहनो भेद ॥१॥

आदिधणी करता-जुगसाहिब कीधो हे खलक विधान
निज जगदीश्वर सत्ता लेइ आव्यो एथ निदांन ।
खुद खामं(वं)द खलक खुदा अनहद आसुरी श्रेष्ठ अपार
विष्णु देव नारायण त्रिविधा दैवी श्रेष्ठ विचार ॥२॥

जैन सत्ता जगदीश्वर जागे सो जिनराज कहंदा
जैन तणी ज्येष्ठ रचाणी ग्यांनी लोक गहंदा ।
देख धणी युगसाहिब साचो त्रिविधा रूप धराणो
वेद पूरांण कुरांण सिद्धान्ते भाषें भेद समाणो ॥३॥

च्यारे वेद वली युग च्यारे चोगत वरण हे च्यार
चोवट लोकधणी युग मांड्यो आदि शक्ति अपार ।
अथर्वण वेदमां आश्व(शु)री भेद जेथ कुरांण कहंदा
सांम जजुर रघुवेद त्रण्ये महि दैवि वांण भणंदा ॥४॥

च्यारे वेद महि सत्त आगम देख सिद्धान्त विचार
जैन तणो जगदीश्वर बोलें आगमसिध अपार ।
च्यारे वेद सदांलिग साचा चवदे पूरवमांहिं
पिंड ब्रह्मंडमां परज रमांणो क्रीया शक्ति जगाहि ॥५॥

च्यारे वेद चतुरदश पूरव मांहे कुरांण कत्तेब (ब)
लोकधणी लेइ उरसीथी आयो मांड्यो खेल हशेब ।
परिब्रंह चिदानन्द हे पुरुसोत्तमः आदिसगत आराधे
दोय मिली युग त्रिण्ये दाखां लोकनी माया वार्धे ॥६॥

आशूरी माया अशूर हवंदा दैवी देव करंदा
त्रिविधा रूप धरो धणीयाणी जोणी जोण भरंदा ।
अलख नारायण देव जिणंदा चोविस रूप धरावे
मुनीचन्द्रनाथ धरे अवतारि युगमांहि साहिब आवें ॥७॥

इति श्रीकर्ता ब्रह्म जगत्त्रेश्वर चतुर्विध लौकीकविस्तार चतुर्विध वेदशास्त्रे
लौकविधि चतुर्दशपुर्व वेदोमे चतुर्वेद पुर्वामै तथा द्वादशांग द्रष्टीवादचतु ध्येन
चतुः जिन-लोक-व्याख्यान-चतुर्भेदलोकविस्तार चतुर्थीतिथीकलाकथनानन्तरः
अथ श्रीज्ञानशक्तेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकासिता लोकालोके निजपरसम्यक्त्व-
मिथ्या सासण निजनिज-ज्ञानमायाशक्तिआराधन निजनिजनाथआराधन निजनिज
सिधसासणप्राप्ती पांचम सिधगतिशाशणस्थित आराध पंचमीतीथी कलाहेतु
नयवांणी :

चालि:

पंचम अंग तिथी युग प्राजो चवद भवन पर सोहें
आदि सगति कहो भगवती माथे धणी ते धार्थो हे ।
चोवीस दंडकमांहि सजांणी षट् द्रव्य नाडी भेद
असुर सुर नागंद लख चोरासी पूर्यो पिंड उमेद ॥१॥

मानवलोकमांहें धर्म साधो पंचम थान चढंदा
चोथ तिथि युग च्यारे हुया पंचम मोक्ष वहंदा ।
केवल माया जैन तणी जे जोगण केवल जागें
शाशण मोषतणी धणीयांणी एह निरवांणी आगें ॥२॥

नवन धणी जे जवन आराधें शैवी सैव संभारें
जैन तणो युग साहिब जैनी जैन शगत अपारे ।
आदम बाबो बीबी हवां छें लषमीनारायण छाजें
श्रीजिनराजनि शाशणदेवी देख निगम पद गाजें ॥३॥

ब्रह्माने ब्रह्मांणी रूपें शिव पारवती सोहें
करतारूप तणो छें आगम ए परसासण जोहे ।
श्रीजिनशाशन हे निरवांणी पारनी खलक वीधारे
देखि भविजन मानव सोहि पंचम याच्छ तारे ॥४॥

पांचमतिथ आराधा(ध)न कीजें पांचमैं अंग अपार
आदि शगति निज परसासण जागवीजोगभंडार ।

अलख धणी जे अशूरां हंदो आशूर तेह संभारे
शैव धणी शिवलोक कहंदा जैन धणी जिन धारे ॥५॥

आपणो साहेब सोह आराधे सोह धणीना जाणो
शेतान हरांमी लोकमें होवें सोही काफर जाणो ।
आप उसहीकी हमदमें चालें केहर न कीजे कोइ
शो युग साहिब आपणो तारे पंचमें पहुंचे सोही ॥६॥

मरद महेरी नार नरोत्तम श्राविक श्रावकां संगि
जोडि मली युगसाहिब समरे अगम आराध अभंगी ।
मेहरी बिनां कुच्छ हज्ज न होवें वेद न होवें ज्याग
देख सीद्धान्त आराधन होवें आद शगत अथाग ॥७॥

निजपरशाशण साहेब समरो धर्मधणीनो धारो
आगमशाशण पांचमें अंगें आतमा आपणी तारो ।
गुरुदेवनी आगना ए फरमाण आपणो नाथ आराधो
मुनीचन्द्रनाथ धणी त्रिहु लोके पंचमें अंगें लाधो ॥८॥

इति श्री ज्ञानशक्तेश्वर श्रीधर्मदत्तदेव सर्वज्ञ ज्ञानेश्वर प्रकाशिते लोकालोके
निज पर निजनिज ज्ञान मायाशक्तआराध निजनिजनाथभजना निजनिजसिध
सासणप्राप्ती पंचमांग भगवतिसिधगतः शाशणस्थितिआराध पंचमतीथी
कलाकथननन्तरः अथ श्रीषट्जीव पर्जे[श्च]र श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकासिके षट्द्रव्यादि
षटविधीभेद जीवाजीवविचार षष्ठमी तिथीकलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चालः

छठे अंगें ज्ञाता सोही छठी तिथि विचारे
जोयो जगमांहि जिहांन रचांणी छयेविध काय संभारे ।
परपंच पुदगल खेल पचीशे छठो जीव जडंदा
पांचे द्रव्य ने छठो चैतनः व्युं षट द्रव्य कहंदा ॥९॥

पांचे द्रव्य अनि परपंची बुझो पंडविचार
छठो चैतन साहेब समरो जेहनी परज अपार ।
त्रिविधा परज त्रिहुविध ठाकुर आपणी आपणी साथि
निज पर भेद में भावनी परजा दोयविध त्रिविधां भांति ॥२॥

एम खलक जिहांनमे जोवा साहेब हंदो नूर
त्रिविधा भेदमें आलम रीत प्रगट्यो साहिब पूर ।
षट लोकमही वली नूर खुदानुं केशव कीध निवाश
श्रीजिनराज वस्या युगमांहि एके पिंड आवाश ॥३॥

घट घट साहिब देख तुं ग्यांनी जीव षटे युगमांहि
कहेर न कीजें कोयनो जांणी शाहिब छे सहु पांहि ।
वेद पुराणकुराण सिद्धान्ति जोयो अर्थ विचारि
त्रिहु लोक धणी युगसाहिब सोही पिंड ब्रह्मंड मझारि ॥४॥

तेहतणी कुरुणा दिल राखो भाषो साहेब भंव
आपणो नाथ भजो भगवंत अलष निरंजन देव ।
खयर महेर नें बंदगी साधो दांन दया दम सोही
दांन सील तप भाव त्रणेविध वेद कुराण सिद्धान्तमे उही ॥५॥

सार कह्यो सहु वेद कुराणें पांच तत्त्व विचार
पांचे थावर छठो चैतन हे षटकाय मझार ।
छठी तिथ देख विधाता लेख्या लेख अपार
कीधां कर्म सहुनें आवें सुखदुख पिंड मझार ॥६॥

कोय विधाता बीजो नाही आपणो आतम जांणो
पिंडमे चैतन लोक विधाता पिंड ब्रह्मंड घडाणो ।
लोक अधीश विधाता लोकें पिंडमें तेह पशारो
कीधां कर्म सदातिग बांधें आगल तेह विचारो ॥७॥

जोडी प्रीत अलखधणीसुं छोडो कर्म संभारी
ए अवतार जे मानव लाधो मोटो लोक मझारी ।

जे जेहनो छें साहिब सोहि बंदगी भजना ध्यान
मुनीचन्द्रनाथ बडे अवधुत्ता दाखें ब्रह्मगनान ॥८॥

इती श्रीषट्जीवपर्जेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथ षट्द्रव्यादि षटविधि
जीवाजीववीचार षष्टी तीथी कलाकथननन्तरं : अथ श्रीमुनीचन्द्रनाथजी
प्रकाशीके सप्तमांगे श्रमणोपासकसेवकपदस्थिति धर्मस्वजनसंगसामीसेवक
स्थितिस्थापना सप्तमी तिथी कलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चाल:

सातमें अंगें साथ सज्यो हे सातम तथ वखाणा
जालम जेह वडा जोगेस्वर जे गुरु पीर वंचाणा
तेणे सेवक साथमे लावो श्रावक पंथ सुधारे
देख मुरीद जे साहिब हंदा भावें भक्ति विचारे ॥१॥

षट्दर्शन उपासक होवें आपणो तीरथ साधें
धर्म धणी जुगधोरी ध्यावें नाथ निरंजन लाधे ।
साहिब हंदा मानव मेली वाछल हेत विचारो
साजण ए दुनीयानां सरवे तेमांहि नाथ तुमारो ॥२॥

जे कोए साहिब हंदा सूर पंथ वहंदा पूरा
ते सह साजण ताहरां बुझो साहब तेह हजुरा ।
जीत जतीवृत्त हे गुरु पीर सेवक सेवा सारो
धर्मधणी जिनराजनो मांडें नाथ भजें युग पारे (रो) ॥३॥

वेद पुराण कतेबि वांचें जोये सिद्धान्त विचारी
जे फरमाण हुकम चलायो आगन्यां सोह संभारी ।
आपणो साहेब जे देखलावें तेणें पंथ चलंदा
केहर कमाइ हंसा छांडें सोहि साहेब हंदा ॥४॥

साहिबना छें सोही साचा कुडा केथ कमावें
केहर थकी जे दोजग पांमे भिस्त कहांथी पावें ।

दोजग नर्क पयाले बंधो कीधां कर्म हरांमी
सिध निरवाण जे भिस्त न पाई हुयो दोजग दामी ॥५॥

एह संसार अथाह अनोधो आलम खेल अपार
ते भवसागर मांहि पडंतो भुलो भव मझार ।
म भूलो मानव सातम उगो सात कला शशी वाधी
सेवक होय नें सतगुरु सेवो साची सेवा लाधी ॥६॥

सात वशन नीवारो भाई साहिब साथ सगाइ
साचे साहिब साचु माने जेसी कीध कमाइ ।
साहिब हंदा जेह कहंदा साचा शान्त सधीरा
सेवक होई सेवा सारे जालम जे गुरु पीरा ॥७॥

जालम हि जगनाथ जिणेशर तीर्थधणी युग छाजें
अलख नीरंजन तेथ आराहो भवनां बंधण भाजें ।
साहिब साथें प्रीत सजोडी साची सेव करंदा
मुनीचन्द्रनाथ बडे अवधुता युं निरवाण लहंदा ॥८॥

इति श्रीमुनीचन्द्रनाथगुरुप्रकाशिके सप्तमांगे श्रमणोपासकसेवक-
स्थितिस्थापना सप्तमीतिथीकलाकथननन्तरः अथ श्रीमुनीचन्द्र-नाथप्रकाशिके
श्रीयोगारंभे योगनिधिज्ञाने लोकनालब्रह्मंड चैतन्यशक्तीस्वरूप अष्टमी तिथी
कलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चालः

आठमो अंग अणुत्तर बोलें आठमि तिथि वखाणो
आठम लोक अपार कहंदा पंड ब्रह्मंड पछाणो ।
चउद भवन सगत जे उभी वेद कुराण वखाणे
आद शगत जे बीबी हवां छें आगम शाशण जाणो ॥१॥

आदि अगम युगे धणीयांणी पीठ ब्रह्मंड रचाणी
पुदगल खेल रच्यो एह काया एह षट् द्रव्य समाणी ।

दो विध त्रस्य ने थावर देही पिंड सवे युग पुर्यो
चैत्यन्य आपसत्तामाहे साधें जोण भरी जग जुयों ॥२॥

त्रसनाडिमहि तुं देखत वांछां पंड ब्रह्मंड विचार
षट् चक्र रचीनें षोहण बांधो मांड्यो गर्भ मझार ।
सात पयालें जे साव धरंदा साते दोजग जाणो
मुलसठाणें नाग मंडाणा चहुंविध पंकज थाणो ॥३॥

गणाधीपती असुराहदनायक वामी दाहेणवासो
गुझ तणो षटपंकज खोलो भवनपती जिहां भासो ।
ब्रह्मा सासणनो छे सामी असुरां राज चलावें
वामी दाहणनाडिमां बुझो बीजो चक्र बनावें ॥४॥

नाभीमंडल केसव बेठो दशेविध पंकज दीसे
मेरुथकी जे मूल मंडाणो देख असंख्या द्वीपें ।
मानव लोक कह्यो इण भौमी तीरज जोण अपार
त्रीजे चक्र थकी छें ताली नीशरीयो युगपार ॥५॥

शौधर्म आदि द्वादश लोके पंकज बारे बोले
आठदलां अध पंकज जोतिक मंनराजा जिहां डोले ।
अनाहद चक्र महि शिवशाशण वामी दाहिण नाडि
सोले पंकज पीठ रचाणो ग्रीवामंडल वाडि ॥६॥

आगे भुह अनुत्तर आवें पांचे इंद्री प्राजो
त्रिविधा तत्त्व रह्यां तिण थाने पंकज दोयसरा जो ।
ब्रह्मतणो जे थान अणुत्तर जिहां गुरु पीर जगाडे
हजार दलें जिहां खेल रचाणो आगमपंथ आखाडे ॥७॥

ध्वन्य अनाहद घंट गरजे चोसठ मणना मोती
चोसठ पंकजमां ध्वन गाजें जाण जलामल जोति ।
आगि चक्रशिला छे तालुं ते परसिध कहंदा
अलष धणी जुगसाहिब सोही बेठो राज करंदा ॥८॥

आठम तिथ आराधन कीजे शाशणदेव संभारो
 पिंडब्रह्मंड परज अनंती माहें नाथ तुमारो ।
 आदिनि योगणनें शिर बेठो आदि निरंजण जोगी
 आठमतीथ आराहण कीजें निज साहिब उपजोगी ॥९॥

धर्मधणी जिनराज जगाडें तीरथभेद अखाडे
 पिंडब्रह्मंडमें तीरथ थापी साहिब सांत जगाडें ।
 आठम तिथनें चंद उजालो टालो अंधेरी रात
 मुनीचन्द्रनाथ बडे गुरु पीर बेठे साहिब साथ ॥१०॥

इति श्रीलोकनालज्ञानेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकाशिते योगनिधिज्ञाने
 लोकनालपिंडब्रह्मंडे चैतन्यशक्तव्यापक अष्टमीतिथीकलाकथननन्तरः अथ
 श्रीनवरसज्ञानेस्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजी परमजोगेश्वरप्रकाशिते श्रीनवरसरूप
 नवरंगपारब्रह्मनिजजगदीश्वर केवलस्वरूपपिंडब्रह्मंडे दर्शनतत्त्व नवमी कलातिथी
 नवमांगे हेतु नयज्ञानवांणी :

चालः

नवमें अंगें अंत करंदा नवमी तिथ वखांण
 नवमें जे गुणठांगें आयो होसे केवलनांण ।
 केवलज्ञानतणो भंडार नाथ अमीणो सोही
 देखि जिनेश्वर जालम जोगी गाजे ज्ञानमे जेही ॥१॥

नवरंग केवलना[ह] हमारो नवरस रूप बिराजे
 माथे छत्र धर्या छे त्रण्ये अनहद नोबत गाजें ।
 शीशे मुगट मणी सोहंदा कुडल कांन कलंदा
 पंचरंग पीतांबर मेखल पेंहरां बाजुबंध जडंदा ॥२॥

हार अनोपम कंठें राजें मोहनमाला छाजें
 आंगें चक्र धर्यो धणी मेरे तीन भूवनमें राजे ।
 उंची इंद्रध्वजा फरराइ त्रीगढ कोट हवंदा
 चैत तणी च्छया युगसाहिब बेठो राज करंदा ॥३॥

साहिब बेठो देख सिहासण चामर चिहुंदिश ढालें
नवरंग हमारो केवल सांमी आगें सेवक भालें ।
इंद्र सजोडो नवरस नाटक साहिबना गुण गावें
देख धणीनी केवललीला जोगारंभ जगावें ॥४॥

साहेब जोग जगाडे साचो भोगतणो भंडार
नाथ हमारो हे नवरंगो दीठो तेह दीदार ।
युगधणी युगयुगो आदि केवल धर्म जगाडें
भक्त-उधार करे भगवंता आगमपंथ अघाडे ॥५॥

ए नवरंगो साहिब निरखी सेवक साहेब हुंदा
भजन भजंदा भाव करंदा युं फरमाण वहंदा ।
देख अलेखधणी युगराजा कीरत देव करंदा
तुं बहोनामी अंतरजामी केवल आदि जिणंदा ॥६॥

नवरस केवल नवलकलामें नवरंग सील धरावें
नवधा विध वाड करी ध्रम रोप्यो आगमपंथ जगावें ।
नवदुरगाइ मंगल गावें योगण छप्पन्नकुमारी
शाशणमाता जोगधणीयांणी धर्मधणी शिर धारे ॥७॥

जिनशाशननी सामण साची केवलरूप धरंदा
युगधणी लखमीवरलीला बेठो राज करंदा ।
त्रिभोवनटीलो देख धणीने राग छत्रीशे रंगे
मांड्यो नाटक खेल त्रिभंगी वाजा सघलां वाजे ॥८॥

नवरस केवल नेह जगाडे इंद्र अखाडो मांडे
जागवयो जिणशाशण जंगी कीरत हे त्रिहुं खंडी ।
केवलसामी आतम पांमी देहीमा राज करंदा
मुनीचन्द्रनाथ बडे जुग जालम सोही साहेब हंदा ॥९॥

इतीश्रीनवरसज्ञानेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकाशिते निजजगदीस्वर

नवरसकेवलस्वरूपदर्शननन्तर अथ श्रीमाहाविद्याज्ञानेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजी प्रकाशिते दशमांगे दशमाहाविद्या श्रीजिनशाशणमाहालब्धीसिद्धीकरण ज्ञान तथा प्रकृतिमायास्वरूपप्रकाश दशमीतिथीकलाहेतु नयज्ञानवाणी :

चालि:

दशमें अंगें देवी दाखां देख दया कुरुणाली
साधां केरी सासणमाता आगमअंगि भाली ।
दशे विद्या दशमी तिथ देखो दोयविध वेद वंचाणी
हंसा सासण लोक मंडाणो कुरुणा हे निरवाणी ॥१॥

करामात नैं विद्यालबधी परशाशण परमांणो
हंसा मात वडी हीदवांणी फोरवणा फरमाणो ।
करामात कत्तेब कुरांणी वांचे विद्या वेद वखाणे
आगमशाशण लबध वतावें साध जके सोही जांणे ॥२॥

मंत्र मंडाण विद्या परशाशण आतमशक्ति अपारे
साध माहाबल फोरवी साधें रूप रचे वसतारे ।
ए परसासण केरी माता हंसा रूप वखाणं
विक्रे लबध करे बलवंती देखो लोक रचाणं ॥३॥

लोक तणी जे माया सघली हंशादेवी भेद
सुभाशुभ लोक पसारो साधें बोले आगम वेद ।
केवलमाता हे कुरुणाली सिधतणी धणीयांणी
सीधतणा जे शासन वाधे केवल छे निरवांणी ॥४॥

केवल लबध पमाडे सोही अतीसय विद्या उपें
करामात धणीनी देख जगाडे केवल मंडप जोपें
साधा हंदी सामण माता तारण देव दयाली
संवररूपें साध सुधारे आगमपंथ उजाली ॥५॥

आश्रव हंसा हे परसासण लोकतणो वसतार
संवर ते निजसासण सिधा केवल लोक अपार ।

करम निवारो आश्रव टालो संवर भालो भाइ
लोक थकी परलोक सिद्धान्तें जोति जोत समाइ ॥६॥

दशे विद्यामांहि लोक मंडाणो बहुलो छे विसतार
आगें केवल अगम जगाडें सोल विद्यामांहि सार ।
जेणा जीवतणी तुमे राखो भाषो आगम भेवा
निज पर विद्या शाशण साधो दाखी छें जिनदेवा ॥७॥

विद्या खोल वखार ज मांड्यो तीर्थधणीनो थापो
पाषंडवाद सवे पर छेदो आगम केवल जापो ।
चवदे पुरव शाशणविद्या दशमें अंगविचार
परशाशण पेहले खंध विचारो बीजे छे निज सार ॥८॥

एह दोयतणी विध जांणी साधे जेह जोगेश्वर मोहोटा
जोगतणा घरमांहे सरवे सिधतणा छे जोटा ।
परकृती माया केवलमाया जोगतणा घरमांहि
जोगतणी जे माया जागे देख जोगेस्वर प्रांहि ॥९॥

जीत जतीवृत सुरा जीपें पंच माहावृतधारी
आगमविद्या देख आराहे आपणी शक्त संभारी ।
श्रीजिनशाशण आगममंडल केवल ते विध जाणें
मुनीचन्द्रनाथ जोगेश्वर जालम आगम पंथ वखांणे ॥१०॥

इति श्रीदशमांग माहाविद्याज्ञानेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजी दशमांगे
दशमाहाविद्या हंसा तथा दया आश्रव संवररूप श्रीजिनशाशननिजपरविद्यालबधी
सिद्धीकरण ज्ञानमाता दयाभगवतीस्वरूप एवं द्विविद्धा चैतन्यपर्जयः शक्तज्ञानदेवी
दशमीतथीकलाकथननन्तरः अथ श्रीएकादशमांग सर्वज्ञ ज्ञानेश्वर श्रीमुनीचन्द्र-
नाथजीप्रकाशिते एकादशमांगे कर्मविपाकनिराकरण सर्वज्ञ कलाप्रकाश एकादशी
तिथीकलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चालः

आगें तिथ अग्यारे अंगें करमविपाकनं छोडो
आव्यो देख इग्यारमे ठांणे आगें केवल जोडो ।
अंग इग्यार लखावो भाई साधाने तेह दीजें
विद्यासासणनं विसतारो आगमपंथ ठवीजें ॥१॥

रुद्र इग्यार क रचाणो (?) ते परसासण भाषें
ते परपंच विपाक छंडावो अंग अग्यारनी साषें ।
पडिमाभेद एकादश मंडो आतमचंद उजालो
तीरथनाथ धणीनी वांणी तीरथ आप संभालो ॥२॥

सूत्रतणी जे विद्या जांणो सोही साध सधीरा
वेदपुराण कुराण पच्छांणो जालम च्छे गुरुपीरा ॥३॥

जे जिनराज भजे भगवंता श्रीजगनाथ जिणंदा
त्रिविधा जे परमेश्वर माहें केवल आप कहंदा ।
वेद पुराण कुराण सिद्धान्ते जोयो अर्थ विचारी
पारतणो पुरसोत्तम बेठो अणकरता अधिकारी ॥४॥

करता दोय कहो परमेश्वरः अलष नारायण आपें
संकर लोकधणी जे साचो भौण त्रहेविध थापें ।
ब्रह्मा केशव रुद्र कमावें वसतरयो युग वेद
अंग अग्यारे आगम मांड्या सासण सिधसंवेद ॥५॥

मारग ए छे सीधां हंदो सूर तेह पच्छांणे
ए जिनशाशन उजल अंगें आगम वेद वखांणे ।
पर करता परमेश्वर दाखें बोली वेद कुराण
लोकतणी जे लीला देखें करमतणें मंडाण ॥६॥

आपतणो परमेश्वर केवल सिधतणो जगदीस
दोयविध आगे करत वसंभर शाशण दोय जगीस ।

अंग इग्यारे आप भणीने साधो संजम सार
पार तणी जे लीला पामो आगल ऋद्धि अपार ॥७॥

सूरा वीरा साध हवंदा पंथ चढंदा पूहरा
जीत जती जोगेसर जालम साहेब तेण हजुरा ।
धोरी धर्मतणा धरजुत्ता तीरथ संग उधारि
अंग इग्यारेही यागम भाषें केवलनाथ संभारि ॥८॥

छेडि कर्मतणां फल कडवां सुखदुख लोक संसार
एह वीपाकतणां फल जांणी धर्म धरें निरधार ।
धन्य जके नर नारी ध्यावें श्रीजिनराज जिणंदा
मुनिचंदनाथ इग्यारे अंगि केवलरूप कहंदा ॥९॥

इती श्रीएकादशांगेस्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकाशिते कर्मविपाकनिराकरण
सर्वज्ञ । चैतन्य स्वरूप कलाप्रकाश एकादशी गुणस्थापन केवलपर्जाय स्फुरत
एकादशी तिथी कलाकथननन्तरः अथ श्रीदृष्टिवाद द्वादशांगेश्वर श्रीमुनीचन्द्र-
नाथजीप्रकाशिते द्रष्टीवाद सिधान्तमूल बीजादिसवीस्तरसर्वज्ञभावप्रकाश तथा
कर्मउपशमक्षिपकश्रेणी द्वादशी तिथी कलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चालः

बारमे अंग तिहां थित(तिथ) बारस बारकला उजवालो
द्रष्टीवाद में चवदे पूरव चोथो भाग संभालो ।
असंख्य समुद्रे उपम आखी विद्या एवडी भाखी
लोकतणो वसतार लखांणो अलख निरंजन साखी ॥१॥

देख भले वली पुरण आगें ते महि अगम अपार
पुरण ब्रह्म कह्यो परसोत्तम आदि शगत मझार
ते पुरणब्रंम माहेथी प्रगटें दोविध शक्त वखांणो
इच्छा शक्त अपार धरे छें क्रीया शक्त कमांणो ॥२॥

एह दोय लीटी पूरण आगें तेहतणो विशतार
 पूरण मांहे लीयो परमेश्वर मांड्यो लोक संसार ।
 आदें त नुंकार उपायो ते मांहे त्रण्य विचार
 देख अकार उकार मकारे त्रपदी ते वशतार ॥३॥

राजस तत्त्व तमोगुणमांहे ब्रह्मा विष्णुमाहेसा
 त्रिवधा आपणी शक्त वधारे मांहे आदि जिणेश ।
 एह मुल मंडाण कह्यो संसारनो कंद कह्यो वृक्षमुल
 नुंकार तणी ए रचना बावन अक्षर स्थुल ॥४॥

लोक चउदतणो ए सासण मांड्यो वेद मंडाण
 पूरणमें प्रगट्यो परमेश्वर ए दृष्टीवाद वखांण ।
 बावन अक्षरथी बहो वाधें दृष्टीवाद अपार
 पूरणथी संसार वखांणां अनन्तघणो वसतार ॥५॥

चउद भवन तणी जे लीला हेक प्रमाणुंए आदि
 द्रष्टीवादमें सरवे दाखुं लोकतणी गत लाधें ।
 चेतन सामी परज अनंती एक पिंड निरधार
 एम अनंता जीव अनंते चउद भुवन मझार ॥६॥

द्रष्टीवादें साहिब देखें एक परजथी आदि
 लोकालोकतणो वसतार साहिब जाणें वादि ।
 साहेबथी कुच्छ छानो नांही जाणें सहु जगदीस
 बारमें अंगें बोहोविध भाषें बार क्रीया जुग ईश ॥७॥

देख विभंग त्रिभंगीरूपें परसासण परमाण
 द्रष्टीवाद णें भवसागर आगमभेद मंडाण ।
 द्रष्टीवाद जिहां भव तायो अलख अगोचर माया
 मुनीचन्द्रनाथ योगेश्वरजी तो कीधी केवल काया ॥८॥

इति श्री दृष्टीवाद द्वादशांगेस्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकासीते दृष्टीवाद-

मूलबीजादिसविस्तरपुर्णब्रह्ममध्यात् सर्वदृष्टीवादपयां(र्य?)त लोकविस्तार
द्वादशमीतिथीकलाकथननन्तरः अथ श्रीतल(त्त्व)ज्ञ संयोगकेवलज्ञान लोकालोक-
प्रकासिक चैतन्यब्रह्म निजनिजस्वरूप निजनिजविद्यास्थिति तेरसतिथि कलाहेतु
नयज्ञानी(न)वाणी :

चालः

तेरस जाणो आतम हंदो: तेरस तेथ वखांणां
तीरथनाथ धणी युगसाहेब तीरथ तेथ पच्छांणां ।
जोग संजोगीय केवल हुंदा तेरस तिथ उजवालो
चंद चढ्यो चढति युग जोति देख निगम निहालो ॥१॥

अनत अपार अगम निगमे साधा हंदो सांइ
तेरस बुझ्यो तेरस ठाणे पंड ब्रह्मंडा मांहे ।
पिंड ब्रह्मंडमें देख प्रसारो साहिब सरव सुजाण
असंख्य प्रदेश अनंता परजे मांड्यो तेथ मडांण ॥२॥

अनन्त अनंतो भेद विचारो एक प्रदेश मझार
एम अनंतो ब्रम(ह्य) सुधारस आतमज्ञान अपारि ।
भौमसत्तारा देख निरंजन वांचे तेथ कुराण
आप अलखधणीनें लाधो निगम लह्यो फरमाणं ॥३॥

केवल ब्रह्म लह्यो कुरुणानिध वांचे वेद पुराण
ब्रह्म नारायण हे माहाविष्णु निरगुणनाथ वखांण ।
केवलनांण कहे अरीहंता आगम वेद वचांण
सिधांतसिरोमण यार लहंदा युं भगवंत सुजाणं ॥४॥

तेरसमांहे खलक रचंदा देख ब्रह्मंड अपारि
लोकालोकतणा जे शाशण दीठा देही मझारि ।
अलखनारायण देव जिणंदा बुझ हवंदा बोहोली
त्रिहुं युग लोकधणीनी परजा ब्रह्मज्ञानमें खोली ॥५॥

केवल ब्रह्म लह्यो कुरुणानिध साहिब केवलनाथ
केवल सक्त अनंती परजा खेले साहिब साथ ।
पांचे ज्ञानतणो परिवार श्रुतसखी निजसंग
नाथ निरोत्तम हे नवरंगो राजत हे रसरंग ॥६॥

तीरथनाथ धणी त्रिहुं लोके मांड्यो तेथ मंडाण
केवलभाषित धर्म जगाडो तेरस पार वखाणं ।
बारे अंगथी तेरस बुझें तेरे क्रिया तिथि साधें
धन्य जीके नर नार धणीनां आगमपि(पं)थ आराधे ॥७॥

तेरस लाधो तत्त्व निरंजन केवलज्ञान अनंतो
केवल पर्य रमे कमलापती केवलराज करंदो ।
धन्य जीके नरनार अनंतो धर्म धडे करी ध्याव्ये (?)
तेरस बुझे तेथ चढंदा साहिब हंदा कावें ॥८॥

तेरस लोक में नाह ज साधें तेरस हें निरवाणं
केवलभाषित धर्म जिणंदा दाखे ते फरमाणं ।
केवल पंथ जती जीहां होवें धर्म शती जती जाणें
मुनीचन्द्रनाथ जती जुग जालम तेरस केवल मांणे ॥९॥

इति श्रीतत्त्वज्ञसंजोग केवलज्ञानपर्जेस्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथप्रकाशिते
चैतन्यब्रह्म निजनिजस्वरूप निजनिजविद्यास्थिति अनंत अनंतार्थ माहा केवलरस
प्रकाश तेरसतिथी कलाकथननन्तर अथश्री सिधतत्त्वज्ञान चैतन्य अनंतपर्जेस्वर
श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकाशिते उपयोगज्ञानशक्तिआराध सिधसासणस्थितिकरण
माहारसवच्छल आगमआराध चतुर्दशीतिथी कलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चाल:

चतुर्दश साधी आगम वाधि तेथ कीया फरमाणं
चउद भुवन संजोगनी बाजी संक(के)ले निरवाणं ।
चउदकला शशी सोह चढंदा चउद भवन उजवालो
आतम देश प्रदेश भरंदा जोण झलंदा टालो ॥१॥

चउद भवन तिणें सीर सांइ ते दिश तिथ हकारे
पंथ वहंदा साहिब हंदा जाए ज्योति मझार ।

चउदश पूनम तीथ उजाली पोसह परव आराहो
सामीवच्छल साहिब हंदो तीर्थधणी जुग ध्यायो ॥२॥

आगमपंथ चतुरदश मोटी आगम शाशण ओपें
ज्योति झलामल सिधा हंदी केवल मंडप जोपें ।
जोति जोत जगावी जोगण उपयोगण तिहां आवें
अजोग धरी उपयोग चढंदां पुन्यम तेथ चलावें ॥३॥

लोकतणी संयोगण जोगण योग संकेलण कीधा
सिध अनन्तसगतधणी छें जोगण ज्योति जगाइ
आपणी शक्त अनंतीय जोगण लेई मिलो तिहां भाई ॥४॥

चउदे कांडना वेद जे च्यारे पुरव चउद पसारो
दृष्टीवाद चवद भवने मुक्यो एह वखारो ।
उपयोगण वेद आराधें आगल सिध अनंता जेथें
केवल लोक अनंतो वासो पंथ लीयो निज तेथे ॥५॥

चतुरदश साहिब तेथ संभारो आगमधर्म विचारो
केवल गुरुजी ज्ञान देखाडें आगम सिध अखाडो ।
केवल सदगुरु पंथ वहंदा शिष्य चढंदा साथें
धन्य जके नरनारी परजा वलगा सदगुरु हाथि ॥६॥

इणविध आपनी पर्जना मानव सदगुरु साथि लीधा
सूरा वीरा साथ सजीनें पंथ प्रयाण ज कीधा ।
एह अजोग नें जोग जे आगें तेह नगर दिश चाले
केवल सदगुरु केवल परजा देख अगमपंथ हाले ॥७॥

चतुरदश बुझो केवलमांहि एह अगमतिथ आखी
नित निवाज नि संध्यावन्दन पडिकमणां बुध भाखी ।
च्यारे यार ने च्यारे ही माणस चतुरविध संघ मिलावें
वच्छल पोस करंता चाले आप धणी निज ध्यावें ॥८॥

इण विध आतम देख अजोगी केवल पंथ कमावें
 अगम अगाध माहातिथ आखी बुझें केवल भावें ।
 चवदश भेद तणा पडछंदा केवल बुझ कहंदा
मुनीचन्द्रनाथ हुये अवनासी निगमपंथ चढंदा ॥९॥

इति श्रीसिधतत्त्वज्ञाने चैतन्यपर्जेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकासीके
 योगज्ञानशक्त उपयोगज्ञानशक्त चतुर्दशगुणस्थानकस्थितीउपयोगकलासाधननिरगुण
 सिधस्थानप्राप्ती सिधसासणस्थितीकरणमाहारसवच्छल आगमआराध चतुर-
 दशीतिथीकलाकथननन्तरं ॥ अथ श्रीपंचदशीपर्मसिधस्थानथीती(तिथि) ज्ञानेश्वर
 श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकाशिके श्रीनिज पर आद्य अनाद्य ब्रह्मराजलीला पंचदशीतिथी
 कलाहेतु नयमाहाज्ञानवांणी

चाल:

पूरण तिथमें हुयो उजवालो पुनम चंद पशारो
 पूरण देख पत्ररमा लोकमें अलख धणी निरधारो ।
 पत्रर कला परसिध अनादि अलख नारायण राजा
 परम अनंती सीध अनंता लोकालोक अवाजा ॥१॥

सोल कलानो सांम हमारो सो निज परज विचारो
 श्रीजिनराजनगरमंहि राजा अनन्तकला निरधारो ।
 अनन्त अनन्त कलाने थोकें एक कला निरधार
 एहवी कला पत्ररे सिध एके सिध अनन्त अपार ॥२॥

आदि सिध कह्या परभेदे एक करतारथ प्राजा
 एहवा सिध अनन्त अनन्ता एक अनादिक राजा ।
 एम अनंता दोष अनादिक पत्ररकला प्रभु राजे
 परमधणी परता परमेश्वर अलख अगोचर गाजें ॥३॥

अकर्ता ब्रह्म अगाधमें गाजें परविध दोय पराजा
 परजा लोक अनंती प्राप्ती पत्ररलोकमें झाझा ।
 अनन्त अनन्त कला बहु एके एहवी सोल विचार
 सोल कलाना सिध हे आदिक सिध अनन्त अपार ॥४॥

अनन्त अनन्ता सिध मिलीने तीर्थधणीनुं तेज
चढती चढती सोल कलाना आदिक सिध सहेज ।
एम अनन्ता आदिक सीधा तेज अनन्त अपार
एक अनादिक सिधकला छें सोल कला विस्तार ॥५॥

एम अनन्ता सिध अनादिक तेज मीले ततसोही
एक धणी युग सिध अनादिक एम अनन्ता तोही ।
ए निज सासण सोल कलाना सिध अनन्त अपार
साद्य अनाद्य चढता जोतें तेजें तेज मझार ॥६॥

अनन्त अनादिना सिध अनन्ता निज पर निगम शरूपें
तेमाहें नाथ वडेरा बुझो त्रिहुं जुग परजा भुर्पि ।
आदितणा जे सिध अपारिं अनन्त अनन्ता आवें
निजना निज रहें निरवाणें परना लोक पठावे ॥७॥

सीध अनन्ता परज अनन्ती त्रिहुंविध ठाकुर राजें
देख अनन्ता साहिब बेठा अनहद राजमें गाजें ।
अनादितणा जे सिध कहा छें आपण आपण भेदें
तेह तणा जे तेथ हवंदा देखो निगम संवेदि ॥८॥

निगमें वेद कुराण सिद्धान्त तेथ अच्छे त्रिहुं वेद
राज अदल चले सीध हंदो अगम नगरमाहे भेद ।
तेथ अनन्ती केवलविद्या अनन्त अनन्ते भेदें
तेह अनन्तामाहेथी आवी एक कला इण वेदें ॥९॥

वेद पूराण कुराण सिद्धान्त तेहतणा विसतार
चउद भुवनतणी जे विद्या दीशे खेल अपार ।
आदि आनादना सिध अनन्ता उजल लोक अपार
निज पर सासण नगर संपूरण पन्नरमो निरधार ॥१०॥

अलख निरंजन आदि गुंसाई ध्येय नारायण धाम
श्रीजिनराज भजे भगवंत साहिब केवल सांम ।

केवलराणी श्रीभगवती केवलकमला च्छजें
सिधनगर रखवाली सासण केवलजोगण गाजें ॥११॥

अलख धणी जुगसाहिब साचा केवल राज करंदा
करत विसंभर आदि जिणेशर पुरण राज धरंदा ।
शिवपुर पाटण भिस्त मदीना सिधनगरी नीरवांण
मुनिचन्द्रनाथ नगरमांहि आए कीधो वास पुराणं ॥१२॥

इति श्रीपंचदशीसिधस्थानस्थितिज्ञानेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकाशिते
श्रीनिजपर आदि अनादिक सिध ब्रंहा अनन्तअनन्तकलाराजलीला-
पंचदशीसिधतिथीकलाकथननन्तरः अथ श्रीषोडशकला श्रीसिधज्ञानशक्तेस्वर
श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकासिके आदिअनादिकशिवसीधपुरनगर श्रीराजलीला
सोलसमीकलाहेतु नयज्ञानवांणी :

चालः

सोल कला संपूरण सामी सासण राज करंदा
नगरतणें विच मोहल विराजें श्रीजिनराज करंदा ।
सिध अनंतामांहे सामी केवलछत्रधरा जे
सिध अनंता छत्रपति हे अगम केवलरीध गाजें ॥१॥

सोल कलामें अनादि अनंती सिधतणा परिवार
ते निजसासण साहेब सोहें छत्रधरा निरधार ।
तीर्थधणीनी परज अनंती आदिक सिध अशेश
राजा परजा निज निज सामी केवलराज नरेश ॥२॥

अनादिक सिध अनंतामांहे मुले विच विराजे
सोलकला संपूरण सरवे सत्तर तेहनें छजें ।
सोल कलानो भेद संपूरण सत्तर कलामांहे पावें
अगम अगाधधणी धूर राजे कोण केवल तेह गावे ॥३॥

सत्तर माहेली एक अनंती सोल कला वसतार
 सोलकलानी ए कलामांहे परज अनन्त अपार ।
 एक परजनी सोल कलानो सिध कह्यो निरधार
 ए सिध सासण सिधां हंदो आगम अगम अपार ॥४॥

सत्तर कलानो मूल अनादि एक कला तेह बुझो
 एक कलामां सिध अनंता तीर्थधणी तीहां जुझो ।
 तीरथनाथ अनादिक राजा तेहनी परज अनन्त
 सोल कलाना सीध अनंता एक धणी माहंत ॥५॥

आदियो तीरथनाथ धणी जे मूल अनादिकवंशी
 आदिक सीधतणो परीवार सोलकला शिवतंसी ।
 एम अनादिकना धणीनो सोल कला वसतार
 आदिक तीरथनाथ धणीना सिध अनन्त अपार ॥६॥

ए सिध सासण सिधा हंदो सिधपुर पाटण राजे
 रिध अनंती सिधा हंदी कोट कलानीध गाजें ।
 एकेका सिधनी सोल कलामां सिध अनन्त अशेश
 एक कलामां परज अनंती सोल कला शनिवेश ॥७॥

एक परजनी सोल कला जे एक कला निरधार
 ए ब्रह्मंडमें एक कलाना जीव अनन्त अपार ।
 ए सिधसासण सिधा हंदो आगम हें वसतार
 भविजिन जीवसत्ता सिध वाधें सिधनगर वशतार ॥८॥

सर्व अनंती ऋध संसारे एक कलामांहे माये
 एक कलामांहे अनंत अनंती एहवी सोल कहाए ।
 एहवी सोल कलानो सीध परजानो छें सोही
 एहवा परजना सिध अनंता एक तीरथपत जोही ॥९॥

एक तीरथपति एक कलामां एहवी सोल विराजे
 एहवा सिध अनन्त अनन्ता आदि अनादिना गाजें ।

पन्नर कलाना पर परमेश्वर तेहनी परज पराझी
सोल कलाना निज परमेश्वर परज अनन्तमे बाजी ॥१०॥

तीर्थधणी जे अनन्ता सिधा तेहनो तेह परीवार
अनादितणा जे सिध अनन्ता निजनिज ते निरधार ।
ए परिवार अनन्तो सीधां सोल कलानो सरवे
सत्तर कलानो स्वामी वीचें अगम निगम अभेवें ॥११॥

ए सिधसासण अलख अपारें ज्योतिर्लिंग मझार
अवगाह अनन्तो ज्योति झलामलमाहें नगर वसतारे ।
त्रीवली त्रीगढ तेज अनन्तो सिध अनन्तामांहि
नवरंगो केवलनयर विराजे केवल तेथ अगाहिं ॥१२॥

अलखधणी गतवरला बुझें पारनगर वसतार
केवलज्ञान कलामांहे देखें एक अनन्त अपार ।
लोकालोक अलोक अलोकां बुझें पार पच्छाणं
मुनीचन्द्रनाथ धणी निज पाशि पारसनाथ वखाणं ॥१३॥

इति श्री सोडसकला श्रीसीधज्ञानेशक्तेस्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकाशिते
आदिअनादिकसिधपुरनगर श्रीराजलीला सोडसमीकला । इति सोलकला संपूर्णः ।
ज्ञानवांणी समाप्तः ॥

अथ श्री आगमविद्या केवलज्ञानपर्वेश्वर श्रीमुनीचन्द्रनाथजीप्रकासिके
सुध भौमीनीवास तथा आगमसारवांणी माहात्मकथन हेतु ज्ञानवांणी ॥

चालः

पारसनाथ धणी परमेश्वर सिध अनादिक राजा
तेमांहि आदिक पार सिधा नाथ अनन्त प्राजा ।
इण चोवीसैं पारसनाथ तीर्थधणी युगराजे
पारससासणमां जेह सिद्धें तेह धणी तेह छजें ॥१॥

पारसनाथ प्रभूनो अंसी पुत्र सदा निज साचो
नाथनो पुत्र जे नाथ कहावें आगमवांणमे वाचो ।

मुनीचंद्रनाथ धणी अवधूता पुरणब्रह्म गुसाइ
सिधनगरमांहि झंडा रोप्या पारसनी ठकुराइ ॥२॥

पारसनाथ तणा जे पुता जालम हे अबधूता
छत्रधरा जोगेश्वर छाजे धर्मधणी धर्मदत्ता ।
त्रीगढ ज्योति झलामल नयरी उजल भोम अवतार
पारस राजतणी हद्दमांहि शाशण सिध मझार ॥३॥

सोलकलासंपूरण सिधा जोगारंभ जगाड्यो
मुनीचंद्रनाथनी नोबत गाजें मांड्यो धर्म अखाडो ।
घोर गगन[में]गरजे गाजें अनहद भेरी वादे
नवरंगा नेजा धज फरुके छत्र धणीशिर च्छाजें ॥४॥

मुनीचंद्रनाथ धरमदत्त देवा कोटीध्वज कहावें
केवलज्ञाननी जोत अनंती जोतें जोत जगावें ।
निज परजा नवरंगी सोहें तीरथ च्यार प्रकारे
ग्यांन कला गुरुजी हीत दाखें आगमनें अधिकारी(रे) ॥५॥

पन्नरे तीथमांहि वांण अनंती भाखी आगम भेवा
वेद कुरांण सिद्धांत विचारी काढ्यो माखण देवा ।
माखणनो वली घृत कीयो हे अगम माहानिध पारे
लोकालोकधणी परमेश्वर भाख्यो आगमसारे ॥६॥

केवलज्ञान अनंत कलामें आगमवांणी वखांणि
श्रीजिनराज जोगेश्वर गायो पार परम पीच्छणी ।
आलम खलक अपार अनंती युग परमेश्वर जाणें
वेद पुरांण कुरांण सिधांते आगमभेद वखांणे ॥७॥

सोही साहेब आप संभालो ध्यान धरो निज राजा
भव जल सागर पार उतारें सरसे सहि वि(नि)ज काजा ।

केवलवाण कथीपो भाख्यो भणसे जे नरनारी
तेहनी सामीण तेहनें तारे केवलधाम मका(झा?)री ॥८॥

धन्य धणीना जे जगमाहे धर्म सदांलिग ध्यावें
मुनीचंद्रनाथजी आगम भाखें होस्यें कोडि कल्याण ॥९॥

इती श्रीमुनीचंद्रनाथप्रकाशिके द्वादशांगसारउधारे माहाआगमब्रह्मसिधान्त
ब्रह्मशी चैतन ब्रह्म विचार पंन्नर तिथीकलाहेतुनय तथा सोडशसिधकलाहेतुनय
अनन्तार्थनिजपरचैतन्यकलारूपब्रह्मसिधान्तवाणी समाप्ता ॥

दोहरा ॥

आगमसारउधार रस पुरण केवलज्ञान ।
सोलकला संपूरणें वाणी ज्ञाननिदान ॥१॥

पणयालीस गाहा आगली एक सत्त आगमवाण ।
भणसें आतमभावसुं होसें कोडि कल्याण ॥२॥

पात्र जोड परचो करी दीजे केवलवाण ।
धर्मदत्त गुरुदेशना तरसें ते निरवाण ॥३॥

सिधवाणी साची सही अगम अनंत अपार ।
भणतां गुणतां पांमीए सिधसासण जयकार ॥४॥

इति श्रीतिथकला संपूर्णः ॥ लि. मुनी रूपचंदः ॥

